

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Rolanda Jakubowskiego przygotowanej  
na zamówienie Wyższej Szkoły Zarządzania i Informatyki w Rzeszowie**

**nt. „Uwarunkowania i formy media relations w publicznych i niepublicznych szkołach  
wyższych w Polsce”**

**Wprowadzenie**

Art. 13 ust 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. U. 2014 r., poz. 1852, z późniejszymi zmianami) wskazuje jednoznacznie, iż rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub powinna być ujęta jako oryginalne dokonanie artystyczne. Powinna wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia tejże pracy naukowej lub artystycznej. Rozprawa doktorska musi być rozwiązaniem zdefiniowanego, nierozwiązanego dotychczas problemu naukowego. Problem, o którym mowa, musi być wyjaśniony za pomocą naukowych metod i narzędzi, które powinny być w pracy właściwie wykorzystane, tak aby uzyskać ostatecznie rozwiązanie problemu badawczego. W rozprawie musi być dokonana analiza dotychczasowego stanu wiedzy w danym obszarze, a także powinno być zaprezentowane rozwiązanie problemu, będące odniesieniem do celu postawionego przez Doktoranta oraz oceną, czy tezy zawarte w rozprawie zostały poprawnie skonstruowane. Dlatego też wśród wymogów, jakie stawia się przed tego typu opracowaniami jest również kwestia uwzględnienia analizy, porównań i odpowiedniej klasyfikacji zebranych materiałów. Należy przy tym podkreślić, iż charakter badawczy pracy determinuje wybór określonej metody rozwiązania postawionego problemu, jak również przedstawienia metodologii.

Interpretacja i wnioski muszą zaś być oparte na przedstawionych danych i wyliczeniach poczynionych w drodze badań.

**We wstępie chciałabym stwierdzić, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska magistra Rolanda Jakubowskiego spełnia wymogi o których mowa powyżej, a które zostały określone w art. 13 ust 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. U. 2014 r., poz. 1852, z późniejszymi zmianami).**

Szczegółowe wyjaśnienia i uwagi zostaną przedstawione w dalszej części recenzji.

### **Ogólna analiza elementów składowych rozprawy doktorskiej**

Recenzowana rozprawa doktorska przygotowana została w Wyższej Szkole Zarządzania Informatyki, a jej promotorem jest prof. nadzw. dr hab. Sławomir Gawroński.

Temat wybrany przez Autora jest istotny w perspektywie rozwoju nauki, jak również podmiotów edukacyjnych działających na polskim rynku. Temat został trafnie postawiony i jest aktualny.

Autor określił następujący cel pracy: „potwierdzenie istnienia, uchwycenie i opisanie specyfiki oddziaływań media relations w publicznych i niepublicznych uczelniach, skutkujące stworzeniem podwalin, części składowych i uwarunkowań dla swoistego modelu zarządzania media relations i rzecznictwem prasowym szkół wyższych (s. 5).

Do realizacji wskazanego celu Doktorant sformułował pięć pytań badawczych (s. 6), jak poniżej:

1. Jak w praktyce wygląda stosowanie powszechnie przyjętych działań z obszaru public relations w publicznych i niepublicznych szkołach wyższych i z czego wynika specyfika różnic?
2. Czy istnieje specyficzny model media relations charakterystyczny dla publicznych i niepublicznych szkół wyższych?
3. Czy istnieje specyficzny model rzecznictwa prasowego, odpowiadający zapotrzebowaniu publicznych i niepublicznych szkół wyższych?
4. Czy i na ile specyficzne modele media relations i rzecznictwa prasowego są zbieżne ze znanymi modelami public relations?

5. Na ile istotny jest wpływ otoczenia wewnętrznego publicznych i niepublicznych szkół wyższych na specyfikę funkcjonowania rzeczników prasowych tych instytucji, a w konsekwencji – na media relations?

Doktorant na potrzeby realizacji recenzowanej pracy przeprowadził badania z praktykami pracującymi w wybranych publicznych i niepublicznych szkołach wyższych. Było to sześć wywiadów pogłębionych (3 wywiady z przedstawicielami publicznych oraz 3 z przedstawicielami niepublicznych szkół wyższych).

Przedstawiona do recenzji praca została poświęcona działaniom rzeczników prasowych uczelni publicznych i niepublicznych w obszarze media relations.

Rozprawa – oprócz wstępu, podsumowania, streszczenia, spisu literatury – składa się z sześciu rozdziałów. Treść rozprawy zamknięta została na 249 stronach (ogółem cały materiał zawarty został na 265 stronach). Struktura pracy nie jest harmonijna (szerzej w uwagach szczegółowych), a w objętości rozdziałów zauważalne są znaczne dysproporcje (np. treść rozdziału III stanowi 13 stron tekstu ciągłego, podczas gdy rozdział II zawarty został na 77 stronach ujętych w czterech podpunktach – w spisie treści jest błąd: dwukrotnie występuje rozdział 2.2).

Rozdział pierwszy – *Rola i funkcje mediów* – zawiera omówienie specyfiki komunikowania społecznego, mediów i komunikowania masowego, zagadnień społeczeństwa informacyjnego oraz kwestii mediatyzacji sfery publicznej

W rozdziale drugim – *Rzecznik prasowy – specyfika profesji* – Doktorant rozważył uwarunkowania rzecznictwa prasowego i relacji pomiędzy rzecznictwem a działaniami public relations. Doktorant przedstawił także specyfikę działań media relations w pracy rzecznika prasowego oraz omówił ideę i modele PR w publicznych i niepublicznych szkołach wyższych.

Trzeci rozdział – *Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania media relations w publicznych i niepublicznych szkołach wyższych* – posłużył Doktorantowi do omówienia specyfiki relacji medialnych ze względu na otoczenie uczelni.

Czwarty rozdział – *Marketing w szkolnictwie wyższym* – zawiera analizę działań public relations w szkolnictwie wyższym w ujęciu kultury organizacyjnej, jak również pokazuje specyfikę PR-u wewnętrznego i zewnętrznego.

Rozdział piąty – *Specyficzne media relations szkół wyższych* – zawiera odniesienie do narzędzi i etyki media relations, natomiast w rozdziale szóstym – *Specyficzna rola rzecznika prasowego w szkolnictwie wyższym* – Doktorant przedstawił specyfikę pracy rzeczników prasowych uczelni publicznych i niepublicznych w perspektywach, które określił jako: kreacja, integracja, komercjalizacja, ochrona, adaptacyjność i etyka.

### **Szczegółowe uwagi do rozprawy doktorskiej**

Jako główną niedoskonałość przedstawionej do recenzji pracy wskazuję określenie grupy badawczej. Doktorant bardzo ambitnie określił cel główny pracy, łącznie ze stworzeniem podwalin pod model zarządzania public relations, jednakże ów cel nie mógł być wypełniony przy określeniu grupy badawczej jako sześciu (6) rzeczników szkół wyższych działających w Polsce. Doktorant z jednej strony kilkakrotnie zaznaczył, że nie są to badania reprezentatywne i że nie można uzyskanych wyników traktować populacyjnie, ale z drugiej strony rozprawa zawiera wnioski sformułowane właśnie w taki sposób. Wywodzenie wniosków czy konstruowanie modelu w wyniku analizy badań na tak małej grupie badawczej jest w mojej ocenie podstawowym uchybieniem rozprawy.

Gdyby tych sześć wywiadów jakościowych stanowiło badanie pilotażowe, a następnie Doktorant pokusiłby się o badanie jakościowe lub ilościowe, ale na reprezentatywnej grupie, mielibyśmy do czynienia z dojrzałą koncepcją i realizacją pracy doktorskiej.

Doktorant prezentując uzyskane wyniki wspomina o anonimizacji danych rzeczników, co jeszcze bardziej utrudnia zrozumienie takiej idei badań. Brak danych osobowych rzeczników jest zrozumiałe, ale brak opisów badanych szkół wyższych, ich charakterystyki istotnej z punktu widzenia analizy - np. ze względu na specyfikę otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego, analizę konkurencji, analizę mediów w perspektywie danej uczelni – powoduje dodatkowy zanik czytelności badania.

Doktorant w załącznikach nie zawarł także kwestionariusza badawczego.

Stąd też wiele fragmentów pracy zawiera treści, z którymi trudno mi się zgodzić właśnie z racji nieuprawnionych uogólnień, jak poniżej (jedynie kilka wybranych fragmentów):

- „(...) w uczelniach, których rzecznicy objęci zostali przeprowadzonym przeze mnie badaniem, funkcjonuje „niepełny” model organizacji procesów zarządzania

komunikacją. Nie ma w nich pełnoprawnych działów public relations ani profesjonalnych biur prasowych, opartych na kilkusobowych zespołach (...)” / s. 5,

- „Mam nadzieję, że przyjęty sposób pozyskiwania informacji, w zestawieniu z prezentowanymi przypadkami pozwoli na **solidne zobrazowanie**<sup>1</sup> przedmiotowej tematyki.” / s. 8 – w mojej opinii nie jest to możliwe bazując jedynie na sześciu wywiadach i nie pokazując uwarunkowań pracy poszczególnych rzeczników,
- W związku z powyższymi uwagami nadużyciem jest także uogólnianie wyników sześciu wywiadów i prezentowanie ich mogące wprowadzić w błąd odnośnie reprezentatywności próby badawczej (np. s. 223: „najczęściej rzecznik prasowy zatrudniony (...)”) czy też – jak określa Doktorant – uśrednianie wyników wywiadów. Jaki jest sens uśredniania wyników wywiadów, które stanowią badanie jakościowe, a nie ilościowe? (s. 226, przypis 460 czy s. 244). Podobnie w podsumowaniu pracy doktorskiej – ss. 246-247.

Drugą sprawą, z którą na poziomie prac doktorskich spotykam się po raz pierwszy, są obszerne cytaty prac innych autorów, które co prawda oznaczone są jako cytaty z pełnym wskazaniem wykorzystywanego źródła, jednakże Doktorant używa ich jako fragmentu swoich treści. Są więc w pracy akapity będące refleksjami Doktoranta i nagle pojawiające się treści innych autorów (np.: ss. 12, 16-17, 21, 43, 74, 75, 85, 95, 98, 110, 115, 120, 121, 122, 142, 150, 160, 162, 174, 187, 188, 192 i inne). Znaczna część rozprawy zawiera strony, gdzie cytaty „obce” stanowią około połowę treści (np.: ss. 22, 83, 109, 157, 161, 164, 167, 168, 171, 173, 177, 178, 180, 183, 186, 191, 202, 205 i inne). Doktorant powinien albo te fragmenty włączać jako treści poddawane pod dyskusję (wówczas byłoby uzasadnione cytowanie pełnej treści słów), a jeśli fragmenty te cytował jako treści, z którymi utożsamia się, wówczas praca doktorska powinna jednak zawierać słowa Doktoranta, a w treści lub w przypisach odwołanie się do autorów, którzy w podobny czy identyczny sposób definiują, określają lub opisują dane zdarzenia.

Czasami takie wykorzystywanie cytatów prowadzi do dwuznaczności, jak n s. 26, gdzie Doktorant rozpoczyna zdanie słowami „Jak zauważam”, a następnie mamy 7 wierszy słów innego autora (C. O’Neil). Używanie frazy „jak zauważam” traktuję jako nadużycie, ponieważ to raczej C. O’Neil zauważa, a Doktorant co najwyżej może zgadzać się z jego refleksjami.

---

<sup>1</sup> Zaznaczenie recenzentki.

Zapoznając się z pracą zauważyłam także błędy w strukturze tekstu. Doktorant nie uniknął wielokrotnego odwoływania się czy opisywania tych samych zjawisk. Stąd też czytając pracę często miałam wrażenie braku spójności i rozwlekłości tekstu. Kilka przykładowych miejsc, gdzie można zauważyć powtórzenia, to np. kwestia sprzężenia zwrotnego / s. 22, zaspokajania potrzeb odbiorców i nadawców / s. 28, określenie roli rzecznika prasowego / s. 50, ulokowanie rzecznika w strukturze instytucji / s. 56, społecznie zorientowanego PR / s. 72, wewnętrznego PR/ s. 99 czy 152, dynamiki zmian pracy rzecznika / s. 111, chaosie organizacyjnym uczelni / s. 124, otoczenia kulturowego / s. 175, regulacji prawnych / s. 175, 199, otoczenia organizacyjnego uczelni / s. 184

Podobnie brak logicznie przemyślanej struktury zauważa się we fragmentach, gdzie Doktorant w wątkach dygresyjnych nagle zmienia tok wyводу i dygresja staje się główną osią tekstu. Można to np. zauważyć na s. 24, gdzie Doktorant rozpoczyna wątek manipulacji, w kolejnych częściach pracy szeroko opisywany jako naruszenie etyczne komunikowania się. Widać to także w wątkach, które wydają się zbędne z punktu widzenia omawianego tematu (np. treści dotyczące dziennikarstwa śledczego / s. 29; idei uniwersytetu / s. 126-129) czy też w wątkach dość oczywistych /np. s. 46, 51, 169, 170.

Warto także – w przypadku publikacji niniejszej dysertacji – zwrócić uwagę na skróty myślowe (chyba, że nie są to skróty myślowe) wprowadzające zamieszanie pojęciowe. Na s. 71 Doktorant pisze: „Takie pojmowanie rzecznictwa prasowego lokuje je na granicy promocji, kreacji i public relations”. Takie stwierdzenie nasuwa pytanie o wzajemną relację wymienionych.

Liczę na ustosunkowanie się Doktoranta do poniższych kwestii:

- „W pewnym uproszczeniu komunikowanie to przekazywanie treści psychicznych między dwiema osobami z zaznaczeniem, że jedna z nich pełni rolę nadawcy, a druga odbiorcy” / s. 12; Jak należy rozumieć „treści psychiczne”? Na jakiej podstawie Doktorant tak formułuje określenie procesu komunikowania się?
- Zapoznając się z pracą miałam wrażenie, że Doktorant przypisuje rzecznikom szkół wyższych jakąś szczególną rolę – wyjątkowych, pracujących w szczególnie trudnych warunkach czy zmagających się z niezwykle trudną materią. W mojej opinii praca rzecznika szkoły wyższej jest trudna, wymagająca itp., ale też w podobny sposób

określam pracę rzeczników w innych obszarach gospodarki. Skąd takie mniemanie Doktoranta? Na jakiej podstawie?

Poniżej kilka przykładów ilustrujących powyższe:

- „Szczególna rola rzecznika prasowego publicznych niepublicznych szkół wyższych przejawia się w konieczności bardzo dynamicznej adaptacyjności do zmieniających się warunków rynkowych oraz trwałości niezmienności zasad konstytuujących akademickość.” / s. 26,
  - „Materia związana z funkcjonowaniem uczelni jest skomplikowana i wieloobszarowa. Często trudna do zrozumienia dla typowego odbiorcy. Taka sytuacja, tym bardziej wymusza daleko posuniętą adaptacyjność służb prasowych.” /s. 28
  - Podobne treści na stronach: 62, 63, 74, 188
- Czy grupa docelowa szkół wyższych jest utożsamiana przez Doktoranta jako grupa rekrutacyjna? / przypis 54, s. 28
  - „Jak widać, misja mediów publicznych jest niemal tożsama z misją szkolnictwa wyższego.” / s. 32; Proszę **rozszerzyć, ponieważ nie rozumiem owej tożsamości.**
  - „**Narzędziem** wpływu społecznego znacznie bardziej naruszającym podmiotowość człowieka, a jednocześnie **dość powszechnie wykorzystywanym** zarówno przez media masowe, jak i **rzeczników prasowych jest manipulacja**”<sup>2</sup>. / s. 37; Na jakiej podstawie takie stwierdzenie?
  - Treści zawarte na s. 38 sugerujące, że dostosowanie języka przekazu do poziomu percepcji odbiorców jest manipulacją. Proszę o wyjaśnienie.
  - „Rzecznik prasowy powinien być dobrym i kompetentnym aktorem” / s. 60; Na czym ma polegać jego aktorstwo?

W przyszłości warto, aby Doktorant próbował szukać potwierdzenia własnych sądów w badaniach, które mogą już być zrealizowane. Z pewnością pozwoli to na skuteczniejszą pracę (np. s. 25, gdzie Doktorant zawiera własne sądy na temat pozyskiwania informacji przez odbiorców; jest sporo badań w tym obszarze, które z pewnością wzmocniłyby słuszne uwagi Doktoranta, gdyby były dodatkowo wzmocnione, a nie postawały jedynie osądem).

---

<sup>2</sup> Zaznaczenie recenzentki.

Warto byłoby także unikać uogólnień wysuwanych przez Doktoranta na podstawie bliżej niewskazanych źródeł / np. na s. 75 Doktorant pisze: "Pracownikom tych jednostek towarzyszy przekonanie, że ich miejsca pracy były, są i będą." W innym miejscu Doktorant pisze: „niezliczona liczba użytkowników internetu.” / s. 98 – są statystyki podające jednak te dane w różnych ujęciach. Podobne uogólnienia znajdują się na s. 163.

Podobnie ma się rzecz we fragmentach tekstu, w których Doktorant używa sformułowań bliżej niedookreślonych, np.: „z rozmów z praktykami wynika...” / przypis 222, s. 106; oraz inne: przypisy 238 oraz 241, s. 115 czy treści na s. 117, 118. Czy Doktorant odwołuje się do przeprowadzonych wywiadów czy też do innych rozmów? Takiego dookreślenia nie znajdujemy w pracy, a wspomnienie o wywiadach pogłębionych zrealizowanych przez Doktoranta pojawia się dopiero na s. 137; przypis 286.

Na przejrzystość wyводу, jak również oceny pracy własnej Doktoranta, nie wpływa fakt umieszczania w tych samych fragmentach tekstu opisu swoich badań oraz prowadzonych przez innych autorów (np. s. 211).

Z pewnością wartością rozprawy doktorskiej jest rozpatrywanie działań PR w aspekcie media relations jako komunikacji zorientowanej społecznie / s. 70 oraz 72. Niewielu autorów zwraca uwagę na ten aspekt w sposób tak wyraźny.

Syntetycznie, co uznaję za niewątpliwą zaletę, przedstawił Doktorant kwestie mediatyzacji życia społecznego w relacji do konstrukcji prawnej szkół wyższych w Polsce / s. 132. Warto byłoby rozwinąć ten fragment np. w monografii.

Interesujący wątek pojawił się na s. 151 dotyczący aktywności pracowników uczelni w mediach społecznościowych. W teorii i praktyce jest już on dość dobrze opisany (w zakresie Social Media Policy) i szkoda, że nie został pogłębiony w pracy Doktoranta, szczególnie w perspektywie potencjalnych sytuacji kryzysowych.

Podobnie wartościowym wątkiem wynikającym z badań Doktoranta jest aspekt upubliczniania medialnego efektów działań pracowników uczelni. Żałuję, że Doktorant nie rozszerzył kwestii budowania własnych przestrzeni online przez tychże / s. 170. W tym kontekście równie interesujący jest aspekt podjęty na s. 187 dotyczący niekontrolowanego przenikania się grup otoczenia i interesów.

W kolejnych badaniach liczę na aktywność Doktoranta w zakresie badań „uczelnia a media społecznościowe”, które w przedstawionej pracy uznał za zbędne z powodu



realizacji ich już przez innych autorów (s. 216). To temat wciąż rozwijający się, stąd warto poddawać go analizie. Doktorant zauważa to w podsumowaniu (s. 248), co daje szansę na kontynuację podjętego wyzwania badawczego.

Warto także rozwinąć w dalszej pracy aspekt etyki działań media relations w praktyce rzeczników (s. 218). Ten wątek, choć trudny do zbadania, należy do jednego z bardziej interesujących w wywiadach podjętych przez Doktoranta.

### **Źródła, bibliografia oraz pozostałe kwestie techniczno-edytorskie**

Autor w Spisie bibliografii (ss. 250-262) wyszczególnił następujące pozycje: materiał źródłowy (wywiady, które niestety nie zostały dołączone do rozprawy), literaturę podstawową (216 pozycji) oraz netografię (27).

W przypadku publikacji niniejszej dysertacji w postaci monografii warto dokonać przeglądu i jeśli to możliwe wykorzystać źródła bardziej aktualne (np. w przypisie 121 / s. 64 Doktorant cytuje książkę prof. K. Wojcik z 2005). Wydaje się także, że część wykazanych źródeł nie została przywołana w tekście.

Mimo coraz powszechniejszego wykorzystywania Wikipedii jako źródła wiedzy szczególnie wśród studentów, uważam, że wykorzystywanie go w pracy doktorskiej nie jest wskazane w odniesieniu do haseł opisywanych przez Doktoranta – w recenzowanej dysertacji ma to miejsce w odniesieniu do terminów czy działań już dość dobrze opisanych w literaturze przedmiotu (przypis 46, s. 25 czy odniesienie do definicji PR / s. 64).

Praca doktorska wymusza na Autorze szczególną staranność i dbałość o szczegóły. W przedstawionej do recenzji pracy Autorowi nie udało się uchronić przed błędami natury stylistycznej, ortograficznej czy technicznej, które wpływają na odbiór pracy. Myśląc o ewentualnym opracowaniu monograficznym, warto zwrócić uwagę na kilka aspektów, jak poniżej:

- Warto dokonać korekty merytorycznej tekstu, ponieważ prawdopodobnie pośpiech spowodował pojawienie się w dysertacji błędów dość oczywistych (np. „Public Relations” zamiast „public relations”; s. 53 czy „gate keeper” zamiast „gatekeeper”; s. 90),

- Z pewnością razi w pracy poziomu doktorskiego powtarzające się błędy językowe wskazujące na brak staranności Doktoranta lub też pośpiech (np. s. 111),
- Podobnie razi brak staranności w oznaczeniu niektórych cytatów, gdzie jest jedynie zaznaczony ich początek lub koniec (np. ss. 193, 213, 214, 217),
- Sformułowania w nieodpowiedni sposób nazywające opisywane zjawiska czy działania, np. >>z obszaru"hejtu"<< (s. 9) - w opisywanym kontekście raczej powinno być „w obszarze agresji elektronicznej”,
- Sformułowania pochodzące z języka potocznego, a nieadekwatne do poziomu pracy naukowej, np. „łapanie wygodnych” (s. 34), *must have* (ss. 52, 163), *sic* (s. 84), „co nie jest założeniem nadmiernie naciągany” (s. 135), „nieustannie lawirować” (s. 206), „off the rekord” (s. 234), rodzące w naturalny sposób skojarzenia do tekstów o charakterze publicystycznym.

#### Wniosek końcowy

Zaprezentowane w recenzji opinie mające na celu posłużyć ostatecznej ocenie przedstawionej rozprawy doktorskiej magistra Rolanda Jakubowskiego pozwalają pozytywnie ocenić przygotowaną pracę. Pomimo wskazanych w recenzji uwag krytycznych, stwierdzam, iż wniosek o dopuszczenie Pana magistra Rolanda Jakubowskiego do kolejnych etapów przewodu doktorskiego jest uzasadniony. Rozprawa w przedstawionym kształcie spełnia wymogi stawiane przed tego typu opracowaniom. Tym samym, mając na uwadze powyższe, stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 13 ust 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. U. 2014 r., poz. 1852, z późniejszymi zmianami).



.....  
podpis Recenzenta